

Motion till riksdagen 2020/21:654

av **Magnus Persson m.fl. (SD)**

Arbetsmiljö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana regeringen att ge Myndigheten för arbetsmiljökunskap i uppdrag att utreda konsekvenserna av hemarbete och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana regeringen att ge Myndigheten för arbetsmiljökunskap i uppdrag att utreda pandemins effekter på sjukvårdspersonalen ur ett arbetsmiljöperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad preskriptionstid för arbetsmiljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa ofrivilligt delade turer och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta de regionala skyddsombuden med oberoende arbetsmiljörådgivare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I spåren av covid-19 har det uppstått nya arbetsmiljöproblem samtidigt som tidigare arbetsmiljöproblem i vissa delar har förvärrats. Det har uppstått akuta arbetsmiljöproblem inom flera branscher och vi kan ännu inte överblicka de långsiktiga effekterna av dessa. Den kommande tiden kommer pandemin att påverka alla delar av arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att befintliga resurser används till att motverka och dämpa effekterna av pandemin.

Ett fullgott arbetsmiljöarbete står på flera ben – forskning, implementering av forskningsresultat i både det strategiska och det lokala arbetsmiljöarbetet samt kraftfullt

agerande mot arbetsmiljöbrott. Den enskilt viktigaste komponenten är dock det dagliga arbetsmiljöarbetet där löntagare och arbetsgivare tillsammans arbetar för en god arbetsmiljö och där parterna arbetar fortlöpande och gemensamt med att både förebygga och åtgärda arbetsmiljöproblemen på arbetsplatsen.

Trots åtgärder och forskning har det de senaste åren i genomsnitt skett en dödsolycka i veckan på svenska arbetsplatser.¹ Arbetsmiljöverkets statistik för år 2018 visar att av fem miljoner sysselsatta personer i Sverige upplever en tredjedel att de har besvär på grund av sitt arbete. Exempel på sådana besvär är arbetsrelaterad stress, mobbning och kränkande särbehandling.² Även hot och våld, till exempel våld mot blåljuspersonal och vårdpersonal, är i dag inslag på svenska arbetsplatser. Det finns inga skäl att tro att något av detta har förändrats utan vissa delar har snarare förvärrats under pandemin.

Vi står således i ett helt nytt läge där tidigare arbetsmiljöproblematik byggs på med nya arbetsmiljöproblem. Det är därför av vikt att det från politiskt håll skapas förutsättningar för ett fullgott arbetsmiljöarbete men även för riktade insatser med syfte att dämpa och motverka effekterna av covid-19.

Arbetsmiljöverket

Det moderna arbetslivet kommer med flera utmaningar, inte minst i spåren av covid-19. Det har tillkommit nya arbetsformer, arbetsmetoder och arbetsmiljörisker. Sverige möts av nya kemiska ämnen, ny teknologi och ett arbetsliv som innehåller kriminalitet i form av bland annat osund konkurrens. Dessa utmaningar ställer krav på myndigheten. Arbetsmetoder, digitalisering och automation måste säkras och myndighetens arbete med artificiell intelligens (AI) behöver utvecklas. AI ger myndigheten bättre möjligheter att identifiera och förutsäga både branscher och enskilda arbetsställen med risker för brist i arbetsmiljön. Det skulle öka effektiviteten i arbetet mot fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. I takt med att antalet arbetsställen i landet har ökat har tillsynsområdet ökat. Inspektionsverksamheten är Arbetsmiljöverkets tyngsta uppdrag. Denna verksamhet bör utökas i takt med tillsynsområdets tillväxt. Insatserna inom inspektionsverksamheten fokuserar på osund konkurrens, organisatorisk och social arbetsmiljö, frågor som rör arbetsbelastning, stress, kränkande särbehandling, hot, våld, utstationering samt tips och anmälningar. Detta är av största vikt, inte minst när det kommer till nollvisionen rörande dödsolyckor.

ILO (Internationella arbetsorganisationen) rekommenderar att det bör finnas en inspektör per 10 000 anställda i ett land. I Sverige skulle det innebära strax över 500 stycken inspektörer. Arbetsmiljöverket har i dagsläget 274 stycken och myndigheten har aviserat att detta antal kommer minska under år 2020 på grund av bland annat pensionsavgångar. Myndigheten har således behov av resursförstärkning för att kunna fullfölja sitt uppdrag.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet är allvarlig och partiet tar sig an problematiken från flera håll. Dagens arbetsmarknad är föränderlig och arbete utförs på ett helt annat sätt än för bara tjugo år sedan. Tillgängligheten har ökat och arbetssätten har förändrats.

¹ Arbetsmiljöverket, rapporten Arbetsolyckor med dödlig utgång 2008–2019.

² Arbetsmiljöverket, rapporten Arbetsorsakade besvär 2018.

Vi ser flera områden där ansvarsfördelningen mellan arbetsgivare och löntagare upplevs oklar rent juridiskt. Denna problematik är särskilt framträdande i de nya arbetsformer som har utvecklats som en del av det moderna arbetslivet där egenanställning, inhyrning av personal och konsultarbete är vanligt.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap sprider forskningsbaserad kunskap om arbetsmiljö och utvärderar och analyserar arbetsmiljöpolitiken. Arbetsmiljöpolitiken är viktig både ur ett individ- och ur ett samhällsperspektiv då den bland annat kan bidra till att minska sjukskrivningstalen. Myndigheten har ett viktigt uppdrag att sammanställa det aktuella forskningsläget inom området och Sverigedemokraterna ser myndigheten som en mycket betydelsefull part för att kunna förbättra och utveckla arbetsmiljöarbetet. Det gäller inte minst under coronapandemin. Myndigheten för arbetsmiljökunskap har alla verktyg för att kunna utreda den problematik som har uppstått i spåren av pandemin. Vi befarar att personalen inom sjukvård och omsorg drabbas av långsiktiga personliga konsekvenser av att ha tjänstgjort under dessa omständigheter.

En annan effekt av pandemin är att arbetssätten delvis har förändrats. I enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer har många personer arbetat hemifrån. Digitala möten och hemarbete har fått flera konsekvenser som behöver utredas. Det har rapporterats om ökat utanförskap och ökad psykisk ohälsa. Vi får också ta höjd för att detta arbetssätt till viss del består även efter pandemin.

Utökad preskriptionstid för arbetsmiljöbrott

Vid utredningar av arbetsmiljöbrott involveras flera myndigheter – Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Utredningstiden är ofta lång och den genomsnittliga utredningstiden för brottet vållande till annans död på arbetsplats är betydligt längre än en utredning om vållande till annans död som inte har samband med någon arbetsplats. Utredningsläget är komplicerat utifrån sakfrågans natur. Entreprenader sker ofta i flera led. Tekniskt sett kan det vara komplicerade orsaksförlopp och även komplicerade organisatoriska förhållanden. Det är ofta flera aktörer involverade och det är i skarven mellan aktörerna som utredningsläget försvåras.

Utifrån den samlade bilden av problematiken i dessa utredningar behöver preskriptionstiden utökas. Preskriptionstiden för normalgraden av arbetsmiljöbrott är i dag två år. Vid grova brott är den fem år. Dessa preskriptionstider är för korta, och preskriptionstiden bör utökas till det dubbla, det vill säga fyra år för normalgraden samt tio år för grova brott.

Förebyggande insatser för att förbättra arbetsmiljön inom offentlig sektor

Redan före coronapandemin fanns det stora problem med ökade sjukskrivningstal inom offentlig sektor. Sjukskrivningarna har särskilt ökat bland kvinnor. Skälet uppges vara psykisk ohälsa. Det behövs utökad forskning på området för att man ska kunna gå till botten med de bakomliggande orsakerna till problemen. Därefter är det nödvändigt att dessa forskningsresultat används i det lokala förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Insatser för de yrkesgrupper som har drabbats påtagligt i pandemin

Det finns yrkesgrupper som är extra utsatta av pandemin. Dessa grupper har i ökad utsträckning smittats av viruset eller drabbats av arbetsmiljöproblem kopplade till viruset eller en kombination av båda. Internationella sjuksköterskeorganisationen (ICN) har fått rapporter om att den hårda pressen på vårdpersonal i covidvården lett till ökad psykisk ohälsa, depression och utbrändhet. ICN riktar sig nu till regeringar och ledningsgrupper och uppmanar dem att uppmärksamma problematiken. ICN menar att sjuksköterskor alltid har arbetat under psykisk press men att pandemin ställer ännu högre krav såväl fysiskt som psykiskt. Pandemin har också lett till ökad oro för den egna och familjens hälsa. ICN:s budskap är tydligt. Det brådskar att ta fram nationella och lokala riktlinjer för stöd till vårdpersonal.³

För att underlätta för vård- och omsorgspersonalen måste det vara fastställt vilka regler som gäller vid krissituationer samt vilken tolkning av dessa regler som vården och omsorgen ska följa. Under pandemin har det uppstått flera frågetecken om till exempel munskydd eller visir skulle vara adekvat skyddsutrustning. Myndigheterna hade till en början olika uppfattning, vilket skapade en stor osäkerhet där fokus fick läggas på att reda ut vad som egentligen gällde snarare än på omsorgen. Vård- och omsorgspersonalen blev lidande och utsattes för onödiga risker. Det behövs en gemensam nationell styrning som har det övergripande ansvaret och mandatet om vad som gäller vid kris, inte minst ur ett arbetsmiljöperspektiv.

Avskaffa ofrivilligt delade turer

Det är viktigt att värna om löntagarnas rätt till balans mellan arbete och privatliv. Inom den offentliga sektorn kan anställda ha en arbetsdag som pågår mellan klockan 7 och 21, med en fyra timmar lång obetald rast i mitten. Den anställde får då i praktiken två pass på en arbetsdag. Vi vill säkerställa att de anställda inom vård och omsorg har en dräglig livssituation där arbete och familjeliv går att kombinera. Utifrån detta vill vi avskaffa de ofrivilligt delade turerna och ge de anställda möjlighet till balans mellan privatliv och arbete. Detta är viktigt inte minst ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, eftersom branschen under lång tid har präglats av bemanningsproblem. Att kunna kombinera arbetsliv och privatliv på ett tillfredsställande sätt ökar attraktiviteten inom dessa yrken.

Skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet

Antalet personer som sjukskrivs på grund av stress har mer än fördubblats på tio år.⁴ Antalet dödsolyckor har ökat de senaste åren, och under år 2018 dog 50 personer när de utförde sitt arbete.⁵ Utöver utökad forskning och förbättrat utredningsläge vid misstänkta arbetsmiljöbrott är det nödvändigt att ta ett helhetsgrepp kring arbetsmiljöarbetet. Dagens arbetsmiljöarbete behöver anpassas till de förändringar som har skett på löntagarsidan där fler väljer att inte vara medlemmar i ett fackförbund. I dag finns det arbetsplatser där det kan vara svårt att få någon person vald till skyddsombud på grund av att

³ WHO, State of the World's Nursing Report – 2020.

⁴ Försäkringskassan, årsredovisning 2019.

⁵ Arbetsmiljöverket, årsredovisning 2019.

personen saknar facklig koppling. Det finns exempel där medarbetarna har velat välja en person men facket har använt sin företrädesrätt och utsett någon annan.

Den som är lämplig och har intresse för och kunskap om arbetsmiljöarbete ska inte behöva vara eller bli medlem i ett fackförbund för att kunna bli skyddsombud. Sverige har föreningsfrihet. Makten att utse företrädare ska ligga hos arbetsplatsens anställda, utan inskränkningar. Detta är särskilt relevant i en tid då den fackliga organisationsgraden minskar. Minskningen är särskilt tydlig bland unga.⁶ Det finns sannolikt flera skäl till den lägre anslutningsgraden, men det kan antas att fackförbundens oförmåga att skapa och utveckla ett attraktivt medlemserbjudande är ett starkt bidragande skäl. Den minskade anslutningsgraden leder till färre fackligt förtroendevalda, vilket i sin tur innebär svårigheter att utse skyddsombud med facklig förankring. Kontentan är att arbetsmiljöarbetet blir lidande. Givet den arbetsmiljöproblematik som lyftes inledningsvis kan inte detta tillåtas att fortgå. Arbetsmiljöarbetet måste prioriteras och utföras oavsett om fackförbunden har representation på arbetsplatsen eller inte. Vi måste förhålla oss till de faktiska förutsättningar som finns och ta till oss att det finns ett stort antal arbetsplatser där fackförbunden inte har lyckats sälja in sin produkt till någon medarbetare. Facklig förankring saknas således helt. Likväl har arbetsgivaren arbetsmiljöansvar och ska i första hand samverka med fackligt utsedda parter. Denna ordning är inte längre gångbar. Fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud måste avskaffas. Fackförbundens tidigare legitimitet i form av höga medlemstal kvarstår inte längre och kan därför inte framföras som skäl för att fackförbunden ska kunna kvarhålla makten över det avgörande arbetsmiljöarbetet.

Regionala skyddsombud

De regionala skyddsombuden utses och anställs av fackförbunden. De har i uppdrag att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet. Finansieringen av den regionala skyddsombudsverksamheten sker till stor del genom skattemedel. Trots det har det aldrig skett någon utvärdering av de regionala skyddsombudens arbete och effekterna därutav. Staten tilldelade denna verksamhet 125 miljoner kronor under år 2018.⁷ Ekonomistyrningsverket har konstaterat att verksamheten med de regionala skyddsombuden saknar mål och att det finns ett behov av att tydliggöra alla inblandade aktörers ansvar och befogenheter.⁸ Svenskt Näringsliv rapporterar att arbetsgivarna ser ett antal problem kopplade till de regionala skyddsombuden. Missförstånd kan uppstå när det inte framgår vilken roll ett regionalt skyddsombud har vid ett företagsbesök. Det kan handla om arbetsmiljöarbete, facklig verksamhet, medlemsvärvning eller en blandning av dessa.⁹ Riksrevisionen har också påtalat bristerna i styrning och uppföljning av verksamheten med de regionala skyddsombuden och menar att användningen av dessa statliga medel bör genomlysas.¹⁰

Även riksdagens arbetsmarknadsutskott vill få detta utrett. I maj 2020 uppmanades regeringen via ett tillkännagivande att tillsätta en utredning med syftet att utvärdera

⁶ Kjellberg, Anders, Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund, 2017.

⁷ Arbetsmiljöverket, årsredovisning 2018.

⁸ ESV 2009:27.

⁹ Svenskt Näringsliv, rapporten Dags att tänka nytt – ett modernt arbetsmiljöarbete kräver moderna regler och roller.

¹⁰ RiR 2016:23.

effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet.¹¹ Det kan alltså konstateras att det finns många frågetecken kring verksamheten med regionala skyddsombud.

Fackförbunden ska enbart fokusera på att företräda medlemmarnas intressen. Så ser det inte ut i dag. Fackförbundens nära band till Socialdemokraterna har politiserat fackföreningsrörelsen till en sådan nivå att fackförbunden inte längre fokuserar på att försvara och framföra medlemmarnas intressen. Fackförbunden driver i stället Socialdemokraternas frågor och politiska agenda till den grad att den som har en annan politisk uppfattning aktivt hindras av facket från att erhålla förtroendeposter.

Under LO-kongressen år 2016 togs ett beslut om att man ska ha facklig-politisk samverkan med Socialdemokraterna. I praktiken innebär det att de med en annan politisk uppfattning inte kan erhålla fackliga förtroendeposter trots kunskap, engagemang och medarbetarnas förtroende. Det finns flera fackligt aktiva personer som skiljts från sina uppdrag på grund av detta.

Sverigedemokraterna vill se ett annat system för att främja och stötta arbetsmiljöarbetet. I realiteten innebär det att vi vill avpolitisera arbetsmiljöarbetet och lägga uppdraget hos Arbetsmiljöverket. Vi vill se oberoende arbetsmiljörådgivare, helt fristående från arbetstagarorganisationerna och i stället underställda Arbetsmiljöverket. Dessa arbetsmiljörådgivare ska ha ett myndighetsuppdrag och därmed ges tillträde till Sveriges samtliga arbetsplatser. Tid och resurser ska läggas på arbetsmiljöarbetet i stället för på fackförbundens och Socialdemokraternas politiska agenda. Det parts-gemensamma arbetsmiljöarbetet är i praktiken exkluderande. Vi värnar samtliga löntagares trygghet och välmående.

Magnus Persson (SD)

Ebba Hermansson (SD)

Ludvig Aspling (SD)

Alexander Christiansson (SD)

¹¹ <https://www.riksdagen.se/sv/aktuellt/2020/maj/14/regeringen-bor-utvardera-effekten-av-regionala-skyddsombud/>.